

Izvajalec: **LJUDSKA UNIVERZA JESENICE**

Projekt: Center vseživljenjskega učenja Gorenjska

Točka vseživljenjskega učenja:

Dom Dr. Janka Benedika Radovljica

Šercerjeva ulica 35

4240 Radovljica

Gradivo za delavnico LEPOTE SLOVENIJE

BLED

Pripravila: Nada Trošt

Radovljica, 16 . februar 2011

TVŽU Dom dr. Janka Benedika Radovljica

Delavnica LEPOTE SLOVENIJE

BLED

Bled z okolico in naravnimi lepotami je eno najlepših alpskih letovišč, značilno po blagem, zdravilnem podnebjju in termalni jezerski vodi. Lepota gora odseva v jezerski gladini, sonce, mir in svež zrak vzbuja izredno prijetne občutke obiskovalcev v vsakem letnem času in zagotavljajo idealne razmere za prijeten oddih ali dejavne počitnice. Bled privablja poslovneže, umetnike, športnike, raziskovalce, rekreativce, stare in mlade, ljudi z vsega sveta. Z lepoto jih očara in prepriča, da se vedno radi vračajo.

Ime Bled se v srednjeveških pisnih virih omenja v nemški obliki Veldes.

OSNOVNI PODATKI

Nadmorska višina 501m, višina grajskega hriba 604m, višina hriba Straža 646m. Število prebivalcev čez 11.000. Turistična zmogljivost 4.000 ležišč. Nadmorska višina jezera 475m, dolžina 2.120 m, širina 1.380 m, površina 144ha, največja globina 30,6 m, najvišja letna temperatura vode je 26 °C.

ZDRAVILNA VODA

Termalni vrelci, ki so zajeti v treh plavalnih bazenih Grand hotela Toplice (23°C) in hotelov Park in Golf (28° - voda je ogrevana), omogočajo poleg prijetnega kopanja tudi uspešno zdravljenje menedžerskih bolezni, izčrpanosti, nevrovegetativnih motenj in starostne onemoglosti. Blejski termalni vrelci so razporejeni ob vzhodni strani jezera v polkrogu od severa proti jugu. Bilo jih je sedem štirje pa so uporabni. Na Bledu se je zdravljenje z vodo začelo v davni preteklosti. Pisci pogosto navajajo Valvasorjevo pripoved o dobro obiskanih vrelcih in o tem, da je dal grajski oskrbnik Krištof Weidmann del vrelcev uničiti, da bi se znebil pogostih obiskov gospode, ki jo je moral gostiti.

PODNEBJE

Bled ima blago, zdravo, subalpsko klimo z najdaljšo kopalno sezono od vseh alpskih letovišč. Z grebeni Julijskih Alp in Karavank je zaščiten pred mrzlimi severnimi vetrovi. V sezonskih mesecih ni megle.

LEGA IN PROMETNE ZVEZE

Bled leži na severozahodnem delu Slovenije, ob vznožju Julijskih Alp ter blizu sotočja Save Bohinjke in Dolinke. Dostopen je v vsakem letnem času.

POVEZAVE

Železniška postaja Lesce-Bled

Železniška postaja Bled Jezero, Podhom

Z rednimi avtobusnimi zvezami je Bled povezan z bližnjo okolico in vsemi večjimi kraji v Sloveniji

Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana

IZVOR IMENA BLED

V srednjeveških virih se ime Bleda omenja le v nemški obliki Veldes.

Po mnenju Frana Ramovša naj bi slovenska oblika Bled, ki je sicer prvič dokumentirana v novem veku, nastala že okoli leta 800 iz starejše beld ali pelt, iz katere naj bi nastala tudi nemška oblika Veldes. Valvasor je menil, da je nastala iz Felsen, kraj naj bi dobil ime po pečini, na kateri stoji blejski grad.

NASTANEK JEZERA

Blejsko jezero leži v kotlini čelne kotanje nekdanjega Bohinjskega ledenika. Relief okoli jezera se je oblikoval že v pleistocenu, ko je Bohinjski ledenik v več sunkih prekril ta del kotline. Ob dokončnem umiku je zapustil za seboj več pasov čelnih moren.

Jezero je bilo v začetku obsežnejše in je imelo odtok proti dolini Save Bohinjke. Tektonsko in ledeniško poglobljeno dno, Grajski hrib, Straža, Osojnica in otoček so v debelozrnatem masivnem dolomitu. Na Grajski skali, južnem robu Straže in v manjših krpah nad Bohinjsko Belo je ohranjen greben neoschwagerinskih apnencev iz srednjega permija (265 milijonov let). V tem apnencu so najbolj pogoste fuzulinidne luknjičarke, morske gobe, neoschwagerine. O močnem neotektonskem delovanju pričajo hipotermalni vreli pod Grajskim hribom.

Blejsko jezero je čudovito v vsakem letnem času in zato privabi mnogo obiskovalcev od blizu in daleč. Če se odpravite na sprehod okoli jezera, si boste med potjo lahko ogledali mestni del z nakupovalnim središčem in Zdraviliškim parkom, Grajsko kopališče, Malo Zako z veslaškim centrom in kipom čolnarja, Veliko Zako, kopališče Mlino in drugo. Lep razgled je na Blejski grad, Blejski otok in Karavanke. V mestnem delu se nahajajo hoteli, park, Vila

Prešeren, Kavarna Park z znanimi kremnimi rezinami, mehiška restavracija Chilli, Festivalna dvorana Bled, postajališče za fijakerje in pletne in ostalo. Zdraviliški park je nastal leta 1891 ob izgradnji Zdraviliškega doma. Danes so v parku postavljene v poletnem času stojnice, na katerih prodajajo domače izdelke. Tukaj v mesecu avgustu poteka tudi Okarina Etno Festival Bled. Grajsko kopališče je edino uradno javno kopališče ob Blejskemu jezeru. Mala Zaka je priljubljeno kopališče z lesenimi pomoli, ki poleti privabi mnoge domačine in turiste. Je športno – turistični kompleks v okviru katerega delujeta Penzion Zaka in Veslaški center. V Veliki Zaki je travnato kopališče. Tu je tudi restavracija, trgovina, manjši bar in Camping Bled, ki ga obišče mnogo turistov. Cafe Belvedere se nahaja na trideset metrov visokih stebrih nad Blejskim jezerom. Od tu je prekrasen razgled na Blejski otok in gore v ozadju. V bližini kopališča Mlino je penzion Mlino, penzion Pletna, tu je tudi postajališče za pletne. Ko se približujete mestnem delu boste šli mimo Vile Istra, Vile Beli Dvor, Vile Lastovka ...

ZGODOVINA BLEDA

Prvi, še redki sledovi človeka na Bledu so iz kamene dobe.

V železni dobi je bila naselitev gostejša. Na Pristavi pod Gradom so arheologi odkrili 80 žganih grobov iz starejše železne dobe (800 do 600 pr.n.š.), keltske in rimske najdbe pa so skromnejše.

Bled so gosteje naselili šele Slovani. Slovanska naselja so bila prav tam, kjer so v poznejšem srednjem veku zrasle objezerske vasi Mlino, Želeče, Zagorice, Grad in Rečica.

Briksenški škofje

Po slovanskih državnih tvorbah so prišli naši kraji najprej pod frankovsko (Karel Veliki, 782) in nato pod nemško oblast.

Leta 1004 je cesar Henrik II. podaril briksenškemu škofu Albuinu Bled z ozemljem med obema Savama, leta 1011 pa še Blejski grad (fotokopija originalne darilne listine je v muzejski zbirki na gradu).

Sredi 14. stoletja so briksenški škofje opustili neposredno upravo blejske lastnine in jo dali v zakup dotedanjim upraviteljem von Kreighom.

Zaradi kratenja pravic in grobega ravnanja s tlačani so se kmetje leta 1515 pridružili boju za "staro pravdo" v vseslovenskem punktu.

Leta 1558 je Blejski grad prevzel v zakup zaščitnik protestantizma Herbert VII. Turjaški (Auersperg).

Do sredine 18. st. so bili zakupniki le plemiči, kasneje pa tudi meščani, ki so na gradu le redko bivali. Po 800 letih briksenške oblasti je Bled postal z ukazom dunajske dvorne komisije leta 1803 državna last.

V letih od 1803 do 1813 je bil v sklopu Ilirskih provinc pod Napoleonovim cesarstvom, nato pa je prišel spet v roke avstrijskega cesarja.

Ta je leta 1838 poslednjič vrnil Bled briksenškemu škofu. Deset let kasneje je tamkajšnje gospodarstvo z odpravo podložništva izgubilo značaj fevdalne gospodarske in družbene enote.

V drugi polovici 19. st. se je Bled močno spremenil. Značilne gorenjske vasi, od sr. veka zaprte enote, so se združile, dohodki so se zmanjšali in Briksen je leta 1858 prodal blejsko posest Viktorju Ruardu, lastniku jeseniške železarne. Ta je obdržal grad, jezero in gradbena zemljišča okoli njega, drugo pa je prodal Kranjski industrijski družbi.

Leta 1882 je Ruard prodal posest dunajskemu veletrgovcu Adolfu Muhru, leta 1919 pa je kupil grad z jezerom blejski hotelir Ivan Kenda, torej sta prešla v slovenske roke.

Leta 1937 ju je prevzela Zadružna gospodarska banka in končno odkupila Dravska banovina.

Med drugo svetovno vojno je bil na Bledu sedež vojaške in civilne uprave nemškega okupatorja, leta 1960 pa je kraj pridobil status mesta.

Današnje mestno naselje Bled je nastalo iz več manjših vasi, razporejenih okoli jezerske kotanje. Vasi Grad, Mlino, Rečica, Želeče in Zagorice so nastale v zgodnjem srednjem veku. Te vasi so se šele zadnjih sto in nekaj let zaradi gospodarstva in turizma tako povezale, da je nastalo enotno naselje.

Bled je najbolj znan po Blejskem jezeru in otoku s cerkvijo, ki ob prvem pogledu vzameta dih zaradi svoje izredne lepote.

Ob jezerski obali se 120 m visoko vzdiguje skalna pečina s srednjeveškim gradom.

Bled je danes urejeno letovišče z mnogimi hoteli, zasebnimi prenočišči, avtokampom in pestro domačo in tujo kulinarično ponudbo.

Posebej so znani po slastnih kremšnitah.

Slovi tudi kot veslaško-regatni center in kot izhodišče za številne izlete in sprehode v čudovito okolico kot so soteska Vintgar, Pokljuška soteska, Slap pod Iglico, osamelci okoli jezera, planote, Triglavski narodni park.

Okoli jezera je speljana krožna sprehajalna pot. Sprehod je dolg le uro in pol ter nam prehitro mine ob čudovitih razgledih na okolico.

Za krožno vožnjo okoli jezera lahko najamete kočijo s konjsko vprego - fijakerji pri Festivalni dvorani. Lahko se peljete tudi s turističnem vlakcem.

Na blejski otok se lahko peljemo z značilnim čolnom pletna. Pletno čolnar poganja z enim samim veslom, prepelje pa tudi po 12 potnikov.

V cerkvici na otoku je znameniti zvon želja, ki je bil izdelan leta 1543 in če pozvonimo nanj, se nam bo izpolnila vsaka želja.

OBČINA BLED

Naravne lepote, zgodovinske znamenitosti in ugodna geografska lega južno od Alp so Bled namenile turizmu. Podoba Bleda z gradom, jezerom in otočkom sredi jezera so znamenitosti, po katerih Bled pozna domala ves svet. Blejski grad kot nema priča nekdanje moči, trden in samozavesten bedi na skali nad jezerom. Blejsko jezero uživa sloves izredne lepote. Ozadje tega raja tvorijo gozdnata pobočja Jelovice, Pokljuke, vrhovi Julijskih Alp z najvišjim vrhom Triglavom, simbolom slovenstva in Karavanke. Sredi jezera je romantičen otoček s cerkvico Marije Pomagaj. Otok in cerkev imata bogato zgodovino. V cerkvi na otoku je znameniti zvon želja iz leta 1543. Poleg teh lepot in znamenitosti pa je na Bledu in okolici še cela vrsta drugih zanimivosti, ki so vredne ogleda.

Bled je bil samostojna občina v 60. letih prejšnjega stoletja ter od leta 1995, vmes je spadal pod Občino Radovljica. Z 20.513 ha in 11.305 prebivalci sodi med srednje velike slovenske občine. Glavna gospodarska dejavnost blejske občine je turizem z bogato razvito turistično ponudbo.

Zavoljo znanih oseb, ki so ga obiskovale (Arnold Rikli, dinastija Karađorđević, Tito, itd.), se je Bled začel razvijati v prestižno turistično destinacijo. Zasluge za razvoj turizma pripisujemo tujcem, zlasti pa Arnoldu Rikliju, pionirju blejskega zdraviliškega turizma (1854). Velik vpliv na razvoj turizma je imela tudi izgradnja železniške proge Ljubljana-Trbiž leta 1870, oziroma Celovec/Beljak-Trst (1906). Tega leta (1906) je na postajo Bled-Jezero pripeljal prvi vlak bohinjske železnice.

Po prvi svetovni vojni se na Bledu prične z intenzivno gradnjo novih hotelov in vil. Izgradnja najstarejših hotelskih objektov sega še v čas pred prvo svetovno vojno: Lousienbad (današnje Toplice), hotel Adria (današnji hotel Jadran), Mallnarjeva gostilna (današnji Park Hotel), Kurhaus (v današnjem Zdraviliškem parku) itd.

Premožni tujci so gradili počitniške vile tako pri jezerski obali kot v vaseh. Bled je bil eden izmed najbolj mondenih evropskih letovišč tistega časa. Prvi na današnjem ozemlju Slovenije so dobili asfaltirane ceste, že leta 1914 je kraj dobil elektriko in vodovod. Po drugi svetovni vojni so poleg adaptacije nadaljevali z gradnjo turističnih zmogljivosti (hotelov in vil), zlasti na vzhodni obali jezera. Nagel turistični razvoj je v 1. polovici 20. stoletja terjal tudi naraščanje števila prebivalstva, kar za druge slovenske pokrajine ni bilo tako izrazito.

ZNANE OSEBE BLEDA

ARNOLD RIKLI

Arnold Rikli, švicarski naravni zdravilec, *13. februar 1823, Wangen an der Aare, Švica, † 30. april 1906, Sankt Thomas, Koroška (tedaj Avstro-Ogrska).

Njegova terapija je temeljila na vegetarijanski prehrani, sončnih, zračnih in vodnih kopelih. Njegova klimatska terapija je trajala mesec dni. V zdravilišče je uvedel stroga pravila, tako glede obleke, kot tudi hrane in predpisane dejavnosti. Kajenje kot pitje alkoholnih pijač je bilo prepovedano. Sestavni del zdravljenja so bili tudi sprehodi. Bolniki so zjutraj šli na sprehod, po navadi med peto in šesto uro. Zajtrk so imeli kar nekje v naravi. Nato so počivali ali pa se kopali v jezeru ali v zdravilišču ter se sončili. Za kopanje so uporabljali dva hladna vrelna z 10°C in 15,6°C. Rikli je priporočal izmenično uporabe hladne in parne kopeli, saj je bil mnenja, da se je s tem organizem utrjeval.

DR. JANKO BENEDIK – ZNANI BLEJSKI ZDRAVNIK

Po blejskem zdravniku se imenuje Dom starejših v Radovljici – Dom dr. Janka Benedika Radovljica

PROFESOR DR. JOSIP PLEMELJ

(Grad na Bledu 1873 – 1967 Ljubljana)

najpomembnejši slovenski matematik

Po njem se imenuje osnovna šola na Bledu.

BLAŽ KUMERDEJ

* 27. januar 1738, Zagorice na Bledu, † 10. marec 1805.

slovenski šolnik, razsvetljenec in narodni buditelj, jezikoslovec , pedagog

Po njem se imenuje knjižnica na Bledu.

Blaž Kumerdej (1738–1805) pa je bil pisec prvih slovenskih šolskih knjig in ustanovitelj prvih slovenskih šol – normalk.

NEKAJ POMEMBNEJŠIH STAVB:

Kavarna Park

Igralnica

Trgovski center Bled

Ledena – športna dvorana Bled

Stadion in nogometno igrišče na Bledu

Pošta Bled ter Knjižnica Blaža Kumerdeja v sosednji stavbi

Zdravstveni dom, lekarna in reševalna enota ZD Bled

Kino dvorana v GG BLED

Diagnostični center Bled

Gasilski dom Bled

Osnovna šola prof. dr. Josipa Plemlja Bled

Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Bled

IEDC – Poslovna šola Bled – bivša Mežaklja

Dijaški dom

Vrtec Bled

Glavna avtobusna postaja

KRAJEVNE SKUPNOSTI

Na območju občine Bled so ustanovljeni ožji deli občine, ki zajemajo naslednje krajevne skupnosti: Bled, Bohinjska Bela, Ribno in Zasip. **Večina krajevnih skupnosti ima svoj gasilski in kulturni - združni dom, nekatere tudi šolo, vse pa veliko turistične ponudbe.**

Imena in območja ožjih delov občine so:

1. **Krajevna skupnost Bled**, ki obsega območje mesta Bled razen območja katastrske občine Rečica.
2. **Krajevna skupnost Bohinjska Bela**, ki obsega območje naslednjih naselij: Bohinjska Bela, Obrne, Slamniki in Kupljenik.
3. **Krajevna skupnost Rečica**, ki obsega območje katastrske občine Rečica v naselju Bled.
4. **Krajevna skupnost Ribno**, ki obsega območje naslednjih naselij: Bodešče, Koritno, Ribno, Selo pri Bledu.
5. **Krajevna skupnost Zasip**, ki obsega območje naselja Zasip.

LEGENDE

LEGENDA O BABJEM ZOBU

Nedaleč od Bleda je hrib, imenovan Babji zob. V starih časih je tam živel sedmeroglavi zmaj. Nekega dne ga je začel boleti zob, ker je pojedel preveč otrok. Odšel je k velikanu Robavsu, da bi mu zob izpulil. Robavs je vzel ogromne klešče in mu zob izdrl iz ust. Zob se je odkotalil po hribu in se ustavil v majhni jami. Tam je še danes in nas spominja na zmaja.

VELIKAN

NEKOČ V TEMNI JAMI

JE VELIK ZMAJ ŽIVEL,
VSE NOČI JE TULIL,
KER ZOB GA JE BOLEL.
SEM V JAMO SE ODPRAVIL,
IZPULIL SEM MU ZOB,
PA BIL JE TAKO VELIK,
DA PADEL MI JE Z'ROK.
A GLEJ JO TAKO SMOLO,
SE ZOB SKOTALIL JE,
USTAVIL SE NA ROBU
JE PRAV JELOVICE.
ZATO ŠE DANES TUKAJ
IN DALEČ NAOKROG,
VSI LJUDJE POZNAJO
RES ČUDEN BABJI ZOB.

(otroci turističnega krožka Bled)

POVODNI MOŽ V BLEJSKEM JEZERU

Povodni mož je nekoč živel na dnu Blejskega jezera. Imel je blatne zelene lase in plavuti kot riba. V podvodni tišini se je zelo dolgočasil, začutil je samoto in hrepenel po družbi ljudi. Vendar ni videl mnogo ljudi ob jezeru. Od časa do časa je videl ob vodi kakšnega ribiča z ribiško palico. Osamljeni povodni mož je dolgo, dolgo čakal na koga, ki bi hotel biti njegov prijatelj. Nekega dne pa je opazil majhno deklico, ki je spala na jezerskem travniku.

Deklico je tja položila mati, ki je v bližini prala perilo. Povodni mož je zaplaval na obalo in potegnil spečo deklico v vodo. Presrečen, da je našel prijatelja, ki ga je tako dolgo čakal, je z njo zaplaval na sredino jezera in se potopil v svoj podvodni grad. Tu je nežno položil spečo deklico na srebrno posteljo.

Ko se je mala deklica zbudila in videla, da njene matere ni poleg, je začela jokati. Povodni mož se je trudil, da bi se deklica pri njem dobro počutila. Prepeval ji je uspavanke s svojim hripavim glasom in jo zibal v naročju, toda deklica ni nehala jokati. Da bi jo pomiril, ji je prinesel dragulje, zlato in vse bogastvo, ki ga je imel v svojem podvodnem gradu. A deklica je odrinila bleščeče zaklade in je kar naprej in naprej jokala ter klicala svojo mater. To je povodnega moža tako užalostilo, da je še on začel jokati. Ko je jokal, so namesto solz padali biseri iz njegovih oči. Čez nekaj časa je imela mala deklica polno naročje biserov.

Toda, mala deklica je še kar jokala in jokala. Povodni mož je spoznal, da imajo ljudje srce in čustva. Vzel je malo deklico v naročje in odplaval z njo k obali jezera, kjer jo je nežno položil na zeleno travo.

Ko je dekličina mati oprala perilo, je šla po svojo malo deklico. Našla jo je prav tam, kjer jo je prej pustila. Kako je bila presenečena, ko je videla, da ima njena deklica polno naročje biserov!

(Prevedeno iz: Dušica Kunaver in Brigita Lipovšek - Bled in Slovenian Folk Tales)

Viri:

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Bled>

<http://www.bled.si/default.asp>

<http://kraji.eu/slovenija/bled/slo>

<http://kraji.eu/slovenija/>

<http://www2.arnes.si/~sskrgr2s/slmatemat/bled.htm>

Zbrala in pripravila:

Nada Trošt

Februar 2011